СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 130. Джерзи Сити, Н. Дж., середа, 6. червня, 1928. VOL. XXXVI. No. 130. Jersey City, N. J., Wednesday, June 6, 1928. THREE CENTS.

ПЕРЕЛЕТ ПОНАД ТИХИЙ ОКЕАН

МИМО БУРІ И ВІТРІВ ВІДБУЛИ ЗА 34 ГОДИНИ ДОРОГУ 3,138 МИЛЬ.

СУВА, Фіджі, 5. червня. — Літак „Садерн Крос", на якому сиділи два американські й два австралійські летуни, покінчив нині перелет понад Тихий океан, відбувши другу частину дороги, що виносить 3,138 миль, за 34 години 33 мінути.

По дорозі летунам прийшлося боротись проти страшних бур, і запас топлива минався так скоро, що летуни побоювалися, що їм не стане його долетіти до цілн. Вони висіли на беріг незвичайно помучені довжезною боротьбою з вітрами. Тисячі людий прийшли на їх привитання.

ГУВЕР ВІДНОСИТЬ ЩЕ ОДНУ ПОБІДУ.

ЗУЛЦЕР ЗАПЕРЕЧУЄ ШИРЕННЄ ЧУТОК ПРО СМИТА.

ВАШИНГТОН, 4. червня. — Прихильники кандидатури Гувера знова віднесли побіду, добившися признання нових 11 делегатів, прихильних сій кандидатурі.

Перед комітетом сенату, що розслїджує передвиборчі видатки, ставув нині бувший нюйорський губернатор Зулцер та заявив, що відомість, буцімто він пускав чутки про гадючий фонд Смита, не відповідає правді.

Сенатор Вотсон уже приїхав до Канзас Сіті, щоби приготовити фармерську опозицію проти політики Кулиджа й Гувера.

РОБІТНИЦІ ДОБИЛИСЯ ВІДШКОДОВАННЯ В СУМІ $50,000.

ЖЕРТВИ РАДОВОГО ЗАТРОЄННЯ ДІСТАЮТЬ ВІДШКОДОВАННЯ И ПЕНСІЮ.

НЮАРК, Ню Джерзі, 4. червня. — Позов 5 робітниць радової фабрики Юнайтид Стейтс Радіюм Корпорейшен проти сього підприємства за затроєннє радом підчас праці при раді полагоджено поза судом у сей спосіб, що кожда жінка має дістати 10,000 долярів готівкою, по 600 долярів пенсії на рік до смерти та кошти лїчення недуги.

Кромі сього компанія згодилася заплатити кошти судового поступовання.

При злагоді посередничив суддя Вилієм Кларк. Жінки позивали разом за відшкодованне в сумі 1 міліона 250 тисяч долярів.

Суддя говорив, що ся справа порушує незвичайно важне суспільне питанне.

СВЯЩЕНИК ПОСТРІЛИВ СМЕРТЕЛЬНО ЕПИСКОПА.

ВІДТАК ПОПОВНИВ САМОВБИЙСТВО.

ЧАРЛСТОН, Савт Каролайна, 4. червня. — Коло чверть на 1. в полудне відвідав Д-ра Вилієма Гері, епископа епископальної церкви Південної Каролайни, о. Дж. Г. Вудворд, священик сеї церкви з Брунсвика, в стейтї Джорджії. У кілька хвилин після того, як о. Вудворд зайшов у канцелярію епископа, з канцелярії роздався вистріл, а відтак ще один, а коли люди кинулися до канцелярії, застали на долівці лежачих без притомности епископа та його священика. Коло них лежав ще курячийся револьвер та чек на 50 долярів, виставлений епископом для священика.

Секретарка епископа каже, що коли о. Вудворд зголосився на авдієнцію до епископа Гері, епископ мав сказати, що сей священик не зовсім при своїм умі, та просив дівчину остатися з ними в канцелярії. Дівчина осталася хвилину, але відтак вийшла, відай на домаганне гостя.

Поліційне слідство виказало, що між епископом та священиком було якесь непорозуміння від довшого часу. Десь раз на зборах священиків їх церкви священик критикував епископа за його погляди, а відтак закидував епископови недбальство за священиків на старі роки. З того поліція догадується, що священик стрілив до епископа, а відтак до себе самого.

Коли лікарі прибули на місце трагедії, вони найшли о. Вудворда неживим. Епископ мав тяжкий пострів через легень, котрий може його коштувати життя. Його відставлено до шпиталя, щоби виняти йому кулю.

Священик мав літ 66 та лишив жінку й дві дочки. Епископ має жінку й пятеро дозрілих дітий.

СУД ДОПУСКАЄ ЯК ДОКАЗ ПІДСЛУХАНІ ТЕЛЕФОНОМ РОЗМОВИ.

ВАШИНГТОН, 4. червня. — Найвисший Суд Злучених Держав рішив нині питанне, чи розмову, підслухану при помочи дочеплених телефонових дротів, можна вживати як свідоцтво на судовім процесі.

Суд признав, що така розмова може бути вживана на процесі. За сим заявилося 5 суддів, а 4 було проти. Суддя Брендайс заявив у дискусії, що вживанне таких розмов як доказів на суді треба поставити на рівні з уживаннем змісту крадених листів на судові докази, але більшість суддів не приняла його становища.

ПАННА ЕРГАРТ НЕ ПОКИДАЄ СВОЇХ НАМІРІВ ЛЕТІТИ ПОНАД АТЛЯНТИК.

СТ. ДЖАН, Нова Фундляндія, 4. червня. — Панна Ергарт, що вибралася в дорогу літаком понад Атлянтійський океан та задержалася в Трепасі через густу мраку, не покидає своїх намірів. Нині вона за дві години перелетіла з Трепасі до Ст. Джан, де думає ждати, доки погода не дозволить їй вилетіти безпечно в дальшу дорогу.

Її пілот Штулц набрав уже газоліни в літак та думає вилетіти в дорогу перед полуднем. Вістки з океану заповідають гарну погоду.

„ЧОРТИ" ГРАБІЖНИКИ.

Пізно в ночі до помешкання Стефана Назарейчука в селі Семенковичі коло Львова, коли усі спали, звились незвичайні гості. Злодії були вбрані за чортів, але не за душами вони шукали, а за грішми.

Та Назарейчук не злякався і попробував зробити опір. Тоді „чорти" привязали його до ліжка, а решту стерооризували револьверами і господарювали далі. До рук „чортів" попало 118 долярів та 5 злотих.

ДЕМАРШ „ПРЕЗИДЕНТА" ЛІВИЦЬКОГО.

В часі побуту, афганістанського падишаха Аманулягa в Варшаві відвідав його теж спертектовий президент УНР Андрій Лівицький. „Президент" зявився перед падишахом, щоби висловити йому свій жаль, що не може принимати його в столиці своєї республіки. Свою вітальну промову закінчив він патетичним окликом: „Королю, куди ти ідеш? Таж там червоні кати, що мордують королівські голови". Аманулягa якось нічого не відповів президентові.

ОЙ, НЕ ТІШСЯ, ЛЯЩЕ...

На території польської республіки відбувається тепер набір новобранців до війська. Крізь вулиці міст переходять групи новобранців і по старому звичаю співають. Колись давніше співали парубоцькі пісні, тепер їх заступають новішими, стрілецькими. Часто можна чути слова пісні: „Ой, не тішся, Ляше, що по Сян, то наше" і инші, яких зміст не дуже припадає до вподоби стійкам поліційним і ті часто намагаються перешкодити протидержавним співам. Але це мало помагає.

АРХЕОЛЬОГІЧНА ЗНАХІДКА.

Підчас плянтування літнього майдану цукровиків (Золотоворотська) робітники викопали два кістяки. Місце розкопин негайно обслідувала Краєва Інспекція Охорони Памяток Культури, яка знайшла дві каблучки-печатки, на яких накарбовано якісь знаки. Вважають, що це татарський тамга (родовий знак). Череп і каблучки передано для вивчення до Всеукраїнського Історичного Музею.

НАРОДНІ УНІВЕРСИТЕТИ.

Одеська Політосвіта розробляє тепер плян організації народних університетів. Таких університетів має бути кілька в окрузі. Вони обслугуватимуть переважно дорослих селян загально освітними дисциплінами. Викладати в цих університетах мають аспіранти Одеської Науково-дослідчої катедри.

СОЮЗ НАРОДІВ ЗНОВУ РАДИТИМЕ НАД ПОЛЬЩЕЮ.

Дня 4-го червня відбудуться в Женеві під проводом представника Куби Агнеро Ветанкур 30-ті Збори Ради Союзу Народів. Порядок денний цього збору предбачує знову дві справи, які торкаються безпосередно Польщі, а саме: 1) скаргу німецького Фольксбунду на Горішнім Шлеську і 2) звіт Комітету Ради про положення литовської меншини на Виленщині.

ЩО ДІЄТЬСЯ В ДІЯСНОСТИ В РУМУНІЇ.

В повіні всеріжних вісток, що окружними дорогами приходили з Румунії до закордонної преси, годі було дотепер виміркувати дійсний стан річей у Румунії, спричинений походом невдоволених селян на Букарешт.

Щойно в четвер, 10. травня, за посередництвом одного нашого громадянина, переїзджаючого з Букарешту до Відня, вдалося редакції львівського „Нового Часу" осягнути певні інформації, які тут подаємо:

Похід селян на Букарешт в дійсности відбувся. Почався він після величезної маніфестації в Альба Юлія дня 6-го травня. Під проводом семигородського посла д-ра Авреля Добреску, який відібрав від членів конгресу присягу на боротьбу з теперішним самозванчим урядом Братіяну, рушила 20,000-на маса селян походом на Букарешт. Альба Юлія є віддалена від Букарешту на 400 кільометрів, що однак не зразило демонстрантів. Мимо частих перепон з боку жандармерії маса народу перла рішуче вперед. До першої більшої сутички з жандармерією прийшло на мості Капаценї, де жандарми забарикадували дорогу й утворили кордон, який однак умить перервано, барикади знесено. Жандарми, відстрілюючися, повтікали.

До дуже серіозної сутички прийшло на другому мості, Мігаєшті. Жандарми, навчені досвідом, замкнули міст залізними ланцюгами та дістали наказ боронити переходу всіма силами. Наступаючі селяне розірвали ланцюги, після чого жандарми відкрили стрілянину по людях. Ранено кількацять селян, одного вбито. Стріли і жертви розярили селян до краю. Зчинився справжній бій, в якому багатьох жандармів побито, багатьох розоружено, решта повтікала.

Дальший похід відбувся вже майже без перешкод. В Букарешті в той час жандармерія та військо позамикали вулиці, але також безуспішно. Демонстранти перервали й тут кордони і вилилися масою на вулиці столиці.

Нині цілий Букарешт повний селян. Свіжі маси раз-у-раз напливають, але при здержливому становищі війська та поліції до ніяких сутичок не прийшло. Селяне таборять день і ніч у полі за містом та заявляють, що не уступлять так довго, доки не уступить уряд. На загал слідно, що селяне, прибувши до Букарешту, самі не знають, що їм дальше робити. Всі вони чекають на дальші вказівки від проводу партії.

ПРИСУД В ДІТОЧОМУ ПРОЦЕСІ.

По тижневій розправі вкінці запав присуд проти 15 молодих учнів перед судом присяжних у Львові, яких обвинувачено іззa державної зради. Відносно девятьох, між ними синів письменника Стефаника, суд видав увільняючий присуд. Щодо решти, а саме М. Бажанського, Я. Балицького, Р. Геника, І. Горюка і С. Бачинського, то їх засуджено за участь у тайній організації й ушкодження телеграфних стовпів. У вязниці одначе лишилося тільки двох обвинувачених, бо кару вони відбули вже слідчою вязницею і тільки тих двох має ще відсидіти два місяці.

ПІДСУМКИ СТАТИСТИЧНОГО ПЕРЕПИСУ НА УКРАЇНІ.

Президія ВУЦВК вислухала доповідь керівника ЦСУ Мінаєва про підсумки останнього статистичного перепису на Україні.

За даними перепису в грудні 1926 року людність України становила 29,000,000 чоловіка, до того останні 30 років людність України зростає дуже швидко. Тоді як в 1897 році по 1926 р. людність европейської частини теперішньої СРСР зросла на 32%, число жителів на Україні збільшилося на 37%. За останні 5 років народженість на Україні дуже збільшилася. Тепер щорічний приріст людности становить пересічно 2.3% (нормально 1.7%). Саме збільшення народженсти, по-перше, й зменшення смертности, по-друге, із лишком покрили зменшення людности підчас війни.

Національно людність України розподіляється так: Українці становлять 80%, Росіяни 9.5%, Євреї 5.4%, Поляки 1.6%, і инші національности 3.5%. Слід відзначити, що компактність української людности мало міняється по окремих округах. Тільки одна округа, саме Одеська, має трохи менше ніж 50% української людности.

Перепис виявив, що на території инших союзних республік, головне РСФРР, живуть понад 8,000,000 Українців: із них на Північному Кавказі 3,000,000, у Черноземному краї 1,650,000, у Сибірі й Казакстані близько 2,000,000. Між иншим перепис показав, що в Таганрозькій окрузі (що належить до Північно-Кавказького Краю) Українці становлять 71.5% всієї людности. У Воронїжській губернії більше як 1,000,000 чол. (тобто третина всієї людности). Це ставить справу про дальшу належність місцевостей з компактною українською людністю до РСФРР. Підчас перепису 76.4% всієї людности України визнали українську мову за свою рідну, дотого в селах українська мова є рідна для 86% людности.

Цікаві дані дає перепис про міру письменности людности. На Україні письменні становлять 52.5% людности, проти 19.5% 30 років дому. До того серед чоловічого населення письменних майже 69%, серед жінок 37.7%. На першому місці щодо письменности Німці (около 80% письменних), на другому Євреї (79%). Українська людність щодо письменности на найнижчому рівні — около 49% письменних.

НЕ ХОЧЕ БІЛЬШЕ ДІТИЙ.

Жінка Едварда Кромвелла в Бриджпорт, Конн., дала чоловіка арештувати за те, що вимагав від неї, щоби далі приводила дітий на світ.

Вона привела на світ досі 13 дітий, з яких 5 жиє, а колиб більше привела, то, каже, моглаб попасти у важку недугу і померти.

Чоловік не хотів погодитися з жінкою і суддя запроторив його до арешту за нарушенне спокою. Відтак жінка заявила судді, що вона з чоловіком сама погодиться і він його випустив на волю.

Чоловіка оглянули лікарі психіятри (знавці умового стану людий) і скавали, що він морон (тупоумний) та що його умовий стан ледви такий як 8-літньої дитини.

ПОЛЬЩА ПРОТЕСТУЄ ПЕРЕД ЛІГОЮ В СПРАВІ ВИЛЬНА

НЕ ПРИЗНАЄ ЛИТВІ ПРАВА ДО ВИЛЬНА. — ВАЛЬДЕМАРАС БОРОНИТЬ ЛИТВУ КОНСТИТУЦІЄЮ, ЩО ПРИЗНАЄ ВИЛЬНО СТОЛИЦЕЮ ЛИТВИ.

ЖЕНЕВА, 4. червня. — До Женеви приїхав польський міністер закордонних справ Залескі, щоби особисто боронити польського протесту в справі Вильна. Як відомо, польський генерал Желіговскі заняв силою в 1920 році давну литовську столицю, хоч її признала Ліга і аліянти Литві. Штучно спрепарований виленський сойм та сойм варшавський узнали ту анексію за законну, з чим вкінці і погодилася Рада Амбасадорів, признаючи Вильно Польщі. Не погодилася тільки Литва, яка змінила в послідних часах свою конституцію і долучила до неї постанову, в якій говориться, що Вильно є законною столицею Литви. Проти цеї зміни конституції саме тепер протестує Польща перед Лігою Націй. На сесію Ліги приїхав і литовський премієр Вальдемарас, який твердо стоїть при литовськім слушнім домаганню.

АГЕНДИ ЛІГИ ЗРОСТАЮТЬ.

ОДНА ТІЛЬКИ СЕСІЯ МАЄ ПОЛАГОДИТИ 200 СПРАВ.

ЖЕНЕВА, 4. червня. — Пятьдесята сесія Ради Ліги Націй розпочала свої наради. Репрезентант Куби Агеро Бетанкурт зазначив в своїх вступних словах, що засїданне потребує цілий тиждень, а на порядку нарад стоїть 200 справ. Найважніщі справи такі: буджет, литовсько-польський конфлікт, румунсько-угорські непорозуміння і пачкованне машинових крісів через Угорщину.

НЕ ПЕРЕНОСЯТЬСЯ ДО ПЕКІНУ.

НАЦІОНАЛІСТИ ОСТАЮТЬ В ДАВНІЙ СТОЛИЦІ НАНКІНГ. ЯПОНЦІ БОЯТЬСЯ ПОГРОМІВ.

ПЕКІН, 4. червня. — 60.000 націоналістичних жовнірів підходять до столиці Китаю, до якої вже ввійшли емісарі націоналістичного уряду. Ті послідні заявили, що уряд остане на далі в Нанкінг. Пекін не буде столицею Китаю, а навіть столицею провінції, бо і ту перенесять до Тієнтсін. В той спосіб позбавлено давну столицю її давної слави. Націоналісти роблять це тому, щоби змусити чужинецькі уряди перенести свої посольства до Нанкінг, а там нема чужинецької упривілїованої території. В той спосіб хочуть позбавити чужинців їх привілеїв.

Чужинецька територія перевела укріплення і згорнула всі свої війска, щоби бути готовим на всякий випадок. В самім Пекіні на разі спокій. Тільки японські жителі занепокоєні, бо доходять вісти, що в цілім Китаю поширюється велика ненависть до Японців, а це може скінчитися загальним японським погромом.

ТРЕН ЧЕНҐА ОБКИДАЛИ БОМБАМИ.

МАРШАЛА РАНЕНО, А МНОГИХ ЗАБИТО.

МУКДЕН, Манджурія, 4. червня. — Ґенерала Ченг Тсо Лина, що по двох літах відсутности вернув сегодня з Пекіну до Мукдену, привитано бомбами, якими обкидано його поїзд. Кілька осіб, що були в найближчім окруженню маршала, згинуло на місци, а богато других ранено, між ними і самого маршала.

Винуватців атентату не знайдено. Кажуть, що це зробили шпиги націоналістичного уряду, але переважає переконанне, що атентат виконали таки Японці.

НОБІЛЄ НА ЗЕМЛІ ФРАНЦ ЙОСИФА.

СОВІТИ ВИСИЛАЮТЬ ТАМТУДИ СПЕЦІЯЛЬНУ ЕКСПЕДИЦІЮ.

МОСКВА, 4. червня. — Приватні радіо-оператори мали перелапати кличі, благаючі о поміч, а вислані з воздухоплава Італії. З того клича виходить, що ґенерал Нобіле находиться на землі Франц Йосифа. Видно, що їх радіо-апарат дуже слабий і їх кличі могли дійти до найблищих стацій.

Совітський уряд рішив розслідити справу і вислати спеціяльну експедицію на землі Франц Йосифа, бо й без того можна догадуватися, що Нобіле осів на тій землі, якщо він живий. Там він може видержати і кілька місяців, якщо буде мати поживу. Може полювати на лиси і медведі і в той спосіб себе ратувати, колиб не було що іншого їсти.

ЮГОСЛАВІЯ ПЕРЕПРОШУЄ ІТАЛІЮ.

ГОДИТЬСЯ ЗАПЛАТИТИ ВІДШКОДОВАННЄ ЗА ШКОДИ, ПОНЕСЕНІ З НАГОДИ ПРОТИІТАЛІЙСЬКИХ ПРОТЕСТІВ.

БЕЛГОРОД, 4. червня. — Італійсько-югославянський конфлікт вже так як би полагоджений. У відповідь на острий протест італійського уряду в справі протестаційних походів хорватських і сербських студентів, що спалили портрет Мусолінія і відгрожувалися Італії — югославянський уряд просив в Італії вибачення. А заразом згодився покрити всі матеріяльні втрати. Але таку саму ноту вистосувала Югославія і до Мусолінія з приводу італійських протестів. Італійський уряд згодився рівнож дати повну сатисфакцію Югославії. В той спосіб погодилися дві ображені держави.

БЕЛЬГІЙЦІ ЗДОБУЛИ ЛЕТУНСЬКИЙ РЕКОРД.

ПОБИЛИ ІТАЛІЙСЬКИХ ЛЕТУНІВ. — БУЛИ У ВОЗДУСІ 60 ГОДИН І 8 МІНУТ.

БРУКСЕЛЯ, 4. червня. — Бельгійські летуни Люї Круя і Віктор Бренец здобули новий летунський рекорд, коли осіли на землю по 60 годинах безперивного літання. Попередні рекорди здобули Американці Гальдеман і Стинзон, будучи у воздусі через 53 години і 35 мінут і Італійці Феррарін і Дельпрете, що вдержалися у воздусі через 58 годин і 37 мінут.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 6, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Загряницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ТІЛЬКИ $12,000

Вже принялася була в нас гарна і благородна думка, щоби коштом американських Українців збудувати у Львові ДІМ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ ЯК ДАР АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ. Вже почали йти і жертви, а за короткий час зібрано серед нашої іміґрації понад $3,000 тільки на ту одну ціль. Та прийшла національна катастрофа. Повінь залляла наші села і треба було акцію будови Дому Українських Інвалідів перервати і повести справу допомоги потерпівшим від повені. Аж тепер з нагоди Зелених свят пригадує нам Обєднаннє в місяці українського інваліда за ту гарну думку.

Нема ніякої потреби писати про потребу допомоги нашим інвалідам. Наша іміґрація вже настільки свідома, що вона розуміє як слід вагу цеї допомоги, не тільки з загально-людського, але й з національно-виховавчого боку. Але при будові Дому Українських Інвалідів ходить нашій іміґрації ще й о другу річ. Ми хотілиб залишити вічну памятку нашої участи в загально-народнім зриві о здобуття української держави. Таким живим памятником мав би стати Дім Українських Інвалідів у Львові, побудований виключно жертвами американських Українців. Такий дім був би пізніще захистом для обезсилених віком і працею бездомних наших громадських діячів і письменників. Цей дім був би рівнож музеєм, деб переховувалися на разі інваліди — живі свідки слави минувшини, а заразом і все те, що може бути німим свідком тої слави.

Чи можна бажати собі кращої цілі? І чи це не була би гарна памятка з нашого боку? А те все за марну квоту, за яких $12,000.

Українське громадянство в Америці властиво вже вирішило ту справу, а коли ми її пригадуємо, то робимо це тому, щоби розпочату а перервану акцію відновити. А та віднова не може остати пустим звуком, а мусить знайти широкий відгомін і то скорий. КОЛИ МИ ВЖЕ НА ТАКЕ ДІЛО РІШИЛИСЯ І КОЛИ ПРО ЦЕ ЗНАЮТЬ НАШІ ІНВАЛІДИ І ЦІЛИЙ СТАРИЙ КРАЙ, ТО ТРЕБА НАМ ВИЙТИ З ЧЕСТЮ. Міліони вислали ми звідси на свою рідню, на читальні, кооперативи і ріжні добродійні цілі. А $12,000 це дрібненька монета в порівнанню з тим, що ми вже дали і що ще цілком певно дамо. ТОМУ БУДЬМО В ТІМ ВИПАДКУ — ДЖЕНТЕЛЬМЕНАМИ. Не даваймо причини до довгої аґітації за цею справою, а виявім свою щедрість по джентельменськи. БО ЦЕ НЕ СКЛАДАЄМО МИЛОСТИНІ ЖЕБРАКАМ, А СПЛАЧУЄМО СВІЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОВГ — НАШИМ НАЙКРАЩИМ СИНАМ. БУДУЄМО ПАМЯТНИК ІМ І СОБІ САМИМ. А коли наша іміґрація буде глядіти з того боку на будову Дому Українських Інвалідів — то $12,000 зможе зложити навіть невеликий гурток і то на протязі одного до двох місяців.

МОСКОВСЬКА ІНКВІЗИЦІЯ

То, що тепер відбувається в Москві на розправі 53 інжинірів та инших фаховців з Донецького басейну, инакше як черговою сесією московської крівавої інквізиції назвати не можна.

Судять 53 людий за зруйнування вугляних майн в Донецькому басейні. Крівава большевицька Чека приписує цим людям змову з контр-революціонерами, економічний саботаж, недбальство і т. д. Словом, усю вину за руїну багатійшого українського вугляного промислу большевики перекладають на плечі тих, яких тепер великий інквізитор Совдепії, „таваріщ Абрам" Криленко, в ролі прокурора веде по крівавому шляху червоного терору. За свої невдачі, за нездатність розвязати економічні проблеми, після десятилітнього комуністичного експерименту, большевики грозять помстою невинним людям.

Лише одні большевики вірили в те, що вони перебудовують економічне життя бувшої Росії на нових, комуністичних прінціпах, а не ведуть його до остаточної руїни. Лише „в порядке партійной дісціпліни", так саме як при царі, було „малчать і не разсуждать", всі комуністи ніби вірили, що під „мудрим керуванням" заправил їх партії економічне життя радянського пекла дійсно відроджується. Між тим всі обєктивні дані вказували на те, що на протязі десяти років нестримано йшла економічна руїна й хоч деінде щастило врятуватися від катастрофи, зате в инших місцях трапляються все частійше та частійше тяжкі крізи.

Про неминучість таких кріз говорили й писали всі, звичайно поза межами большевицького „раю", бо там можна писати лише про те, що приказує політичне бюро партії. Занепад промисловости в бувшій Росії почався ще до революції 1917. року завдяки Великій Війні. Збільшила його горожанська війна та економічна господарка большевиків. Машини від часу зносилися, старіли, псувалися. Капітального ремонту їх не роблено, а тим більше не переведено потрібної заміни новими. Високо кваліфіковане робітництво почасти загинуло в горожанській війні, почасти залишило свій фах та перенеслося в инші місця, або на ріжні адміністративно-парнійні посади і т. д. На місце кваліфікованого робітництва з високою оплатою труду прийшло некваліфіковане робітництво з низькою опладою труду, та ще й з нищою продукцією. Це невміле робітництво загальної промислової руїни не лише не могло полекшити, а збільшувало. І так, поволі, прийшло до того тяжкого стану, в якім опинилася майже вся промисловість бувшої Росії.

Большевики ніколи не признають за собою помилок; тому й не шукають причин своїх невдач у своїх власних невдалих теоріях, що при спробах перевести їх в життя дають лише неґативні наслідки. Вони не хочуть признати того, що без відповідних машин, без потрібних капіталів, без кваліфікованого робітництва навіть найбільші ґенії-інжиніри чи инші адміністратори не зможуть не то що піднести промисловість, а утримати її від упадку.

В Донецькому басейні сталося те, що предбачали всі, хто не був засліплений большевицькою пропаґандою, не був засліплений їх „чудесними" паперовими плянами відбудови промисловости і т. д. Для людей, що розуміють орґанізацію промисловости та умови її розвитку, нічого несподіваного не сталося в тім, що донецькі вугляні майни перестали давати потрібну кількість вугля. Нічого несподіваного немає в тому, що в Росії наступила вугляна і взагалі промислова кріза, що тепер знову насувається голод. Всі ці явища мають своїм жерелом большевицьку економічну політику та взагалі політику переведення псевдо-комунізму, а також той страшний політичний гніт, який запровадили большевики у своїй сатрапії.

І от тепер в Москві перед страшним судом большевицької інквізиції опинилося 53 людий за вини всієї большевицької партії, за вини тих, що тепер судять їх. Ніхто з них не може сказати правди в очі, бо міцно замкнуті уста кожному з них чекісткою рукою. Покірно, бо всяке виправдування, всяка боротьба з большевицьким судом, є в дійсности тільки крівавою безнадійною фарсою; кожен з тих обвинувачених буде говорити на суді лише те, чого хоче великий інквізитор, „таваріщ Абрам".

На тяжкі каторжні муки, а може й на смерть підуть люди за вини правлючої камарилі, що замісць проголошених свобід та економічного добробуту принесла населенню каторгу, муки голоду, нидіння жебраків.

Тепер в Москві судять людей, що нібито поповнили злочин на Україні. Ось в цьому також виявляється дуже яскраво та „незалежність" України від Московщини, про яку люблять часто говорити большевики та їх аґенти. Ріжниця між царською Росією а большевицькою хиба лише та, що царські суди приїздили з Петербурга на Україну, щоби судити „особо важних ґасударствених преступніков", а большевицькі суди цих „преступніков" везуть у Москву.

ЧЕСЬКІ КОЛЬОНІСТИ НА ВОЛИНІ

(Як жиє 27 тисяч кольоністів. — Роботящість, ощадність і підприємчивість забезпечила їм добробут).

Хто відвідає деякі волинські околиці, має враження, що найшовся нараз в якійсь иншій країні. В селах і оселях побачить муровані доми, побудовані на зовсім новітній спосіб. Замісць дерева і глини цегла, крівля замісць дошками чи соломою, покрита дахівкою. Коні сильні, расова худоба, на знаменито управленій ріллі працюють великі плуги і машини-сіварки. Всюди видно хмільники, які власникам приносять великі користи.

В тих околицях живуть чеські кольоністи. Це ті кольоністи, яких іще російська царська влада прикликала сюди на поселення. 75 процент тих кольоністів іще нині є православної віри. Їх добробут завдяки власній силі постійно росте. **На Волині нема ані одного вбогого Чеха.** Кожде господарство має найменше 20 гектарів землі, але найчастіше працює чеський кольоніст на 200 моргах землі. Крім цього мають Чехи цілий ряд торговельних і промислових підприємств, головно механічні млини, ковальські і шлюсарські робітні, фабрики, крамниці рільничого приладдя, пекарні і різні та масарні по містечках.

Український селянин глядить на тих Чехів із великим подивом, а села поблизу чеських кольоній стараються їх наслідувати, головно щодо управи хмелю.

Волинські Чехи заключують родинні звязки лише між собою. Подиву гідна є їх солідарність і горяче співчування до далекої чеської батьківщини, з якою вдержують тісні взаємини. Всі працюють по вказівкам із батьківщини. Всі закупна полагоджують кольоністи у Чехословаччині.

В кождому селі є клюби, беседи (касина) і руханкові товариства „Сокіл". На останній сокільський здвиг вислали волинські Чехи до Праги 400 Соколів. Ті товариства мають освітний і суспільний характер. Шкільництво знаменито зорганізоване „Чеською Матицею", яка власними фондами вдержує цілий ряд шкіл із чеською викладовою мовою.

Головним осередком волинських Чехів є село Квасилів на Рівенщині. Там у тім селі є хідники (тротуари) і мощені дороги, електричне освітлення, театральна саля і власний часопис!

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ПОВІДОМЛЕННЄ.

ДО УРЯДНИКІВ І ЧЛЕНІВ ВІДДІЛУ 158-го В РЕЙСИН, ВІС.

Отсим повідомляється урядників, членкинь і членів У. Н. Союза відділу 158-го в Рейсин, Віс., що в неділю, дня 17-го червня (June) 1928 р., о годині 1-ій з полудня відбудуться збори відділу в справі полагодження істнуючих непорозумінь між членами і урядниками.

На ті збори як відпоручник гол. уряду прибуде д. Степан Мусійчук з Шикаґо, Ілл.

Взивається всіх членів і урядників на сі збори зійтися в місце сталого відбування відділових митинґів точно у висше призначенім часі.

За Екзекутиву У. Н. Союза:
І. Каштанюк, гол. рек. секр.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

24. мая с. р. упокоївся Яків Кацак, член 48. відділу У. Н. Союза, в Плейнс, Па.

Покійний працював у майнах, де й зустріло його нещастя. Коли він, не розрахувавши своїх сил, двигав так званий тимбер, упало на нього дерево і придушило. Його відставили до шпиталю, де він на пятий день у великих муках попращався з життям. По ньому лишилися жінка та восьмеро дітей.

До Українського Народного Союза покійний приступив в 1916. році. Родився в селі Суковате, повіт Сянік. Похорон відбувся 26. мая під проводом членів відділу. Вічна йому память!

Й. Костуляк, секр.

CHILDREN OF THE MEMBERS OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ASK YOUR FATHER TO INSURE YOU IN THE JUVENILE DEPARTMENT OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION. YOUR PARENTS WILL BE INSURED FOR ANY ACCIDENT TO YOU, AND YOU WILL RECEIVE THE UKRAINIAN JUVENILE MAGAZINE.

В. Кедровський.

1917 РІК.

(125)

Україна сталаб тоді не тільки твердою базою для зовнішньої оборони, а також і для забезпечення нормального розвитку російської революції. Тут я не стану судити, на скільки це відповідалоб інтересам розвитку української національної революції. Про це хай скажуть історики.

Це нарешті зрозуміли й вороги українського національного руху, коли гадали, по захопленню влади большевиками, перенести до Київа Ставку головного командування й навіть носилися з проектом склйкання на Україні всеросійських установчих зборів. Але це вже було запізно. Посіяне їхніми-ж руками зерно анархії на Україні почало давати свої буйні плоди. Корпуси й полки російської армії на Україні, які так настирливо вони не хотіли замінити своечасно українськими національними, відразу стали фортецями большевизму й розповсюдниками страшної отрути всеросійської анархії.

Досить влучно полк. Оберучев характеризує у своїх спогадах політику всеросійських верховних властей щодо українізації армії. Він між иншим каже: „В звязку з деяким ускладненням ... в українізації військ ... непевности позиції тимчасового уряду та вищої військової влади, що давали Українському Військовому Ґенеральному Комітетові дозволи, протилежно отриманим мною безпосередно від Керенського директивам по цьому питанню, я виїхав до Ставки Верховного Головно-командуючого в кінці місяця липня"*).

Визнаючи всю перевагу українського війська над „общерусскою" збірною „ратью", тимчасовий уряд і Ставка, також піддаючись упертости домагань українського орґанізованого вояцтва, поволі від певного до певного випадку здавали свої непримиримі позиції щодо українізації армії й давали дозволи на переведення її. За дуже рідкими винятками „дозволи" їх завжди були видані вже по довершенню фактів. Тому правдивіше буде сказати, що не дозволи давались до українізації, а санкціонувалась така по її здійсненню в певних військових частинах. Це торкається головне боевих частин війська.

В запасових частинах була та-ж сама поведінка влади, але пізніше, коли вже маршові роти зовсім не йшли на фронт, бувало самі начальники подавали ідею до відокремлення українських рот, щоби таким чином послати їх на фронт. При тому, звичайно, катеґорично обіцювалось, що вони підуть виключно на комплектування українських дивізій. Маршові роти з запасових полків ішли часто з недоученими навіть воякам; нераз треба було великих зусиль самим маршовим ротам і Ґенеральному Комітетові, щоби дійсно вони були направлені в українізуємі дивізії. Обурювання людей иноді доводило до того, що роти вже в дорозі відмовлялись іти далі, коли вони довідувались, що їх везуть не в українські частини, та домагалися виконання обіцянки начальників перед відправкою. Ґенеральному Комітетові доводилось в таких випадках телеґрафічною дорогою полагоджувати конфлікти, добившись від Главн. Упр. Ґенер. Штабу у Петрограді, щоби певний український ешалон було зі зміною маршрутів направлено до українських дивізій. Були випадки, що все таки такі українські ешалони попадали в неукраїнські частини, часто збольшевичені, де їх завжди стрічали вороже. Це також викликало певні конфлікти, не бажані на фронті, що давало претекст усім русоцентристам піднімати рев проти українізації армії.

Ось приклади тому, як часто стрічалися на фронті українські поповнення „русскімі братьямі".

„З 129 піх. Бесарабського полку сповіщають, що туди на поповнення прибула українська маршова рота, в складі якої маються національно-свідомі салдати й офіцири, яких Росіяне стрінули надто вороже, а командуючий полком, полковник Соколов відмовився приняти їх. Тоді вже Українці-салдати, самі, не зважаючи на злобні пискання Росіян, розмістили своїх земляків біля себе, як гостей і поставили умовини командуючому полком, щоби вони негайно були зараховані в склад полку.

„Мимоволі виникає питання, чи можуть бути певні Українці за своє життя? — Проти якого фронту маємо стояти?" — питаються Ґенерального Комітету Українці полку.

Другий приклад:

„Сповіщаємо Ґенеральний Комітет, як ставляться до Українців офіцири Росіяне 137 Ніжанського полку, серед яких особливо визначається своїм україножерством підпоручник Неймак, командир 2-ї роти, в якій не-Українців всього декілька чоловік. Він у присутности салдатів і офіцирів лає те все, що тільки має спільність з українством, кажучи: Українці здеморалізували армію, Українці „не йдуть на фронт", всі українські зїзди виносять дурні резолюції, в Центральній Раді сидять теж дурні й взагалі всі Українці „хулігани". Допомагає йому в антиукраїнській аґітації поручик Стрітенський, який, між иншим, допустився такого, що, роблючи по наказу командира полку підрахунок Українців в полку, просто лаявся: „Я би всех Украінцев разстрелял". Українцями подано заяву в офіцирське зібрання, в якій вказується на нечесність такого поводження панків-офіцирів, синків „гасподствующей нації".

Фактів таких накопичувалося в Ґенеральному Комітеті безліч. Зо всіх кінців надходили повідомлення, одне нервовіше від другого, й у них все більше та більше почало відчуватися, що розпука бере Українців-салдатів. Розпука ця з одного боку вносила депресію духа, а з другого — могла штовхнути теж і Українців на шлях загальної анархії і ексцесів.

На всі звертання до Комітету, на всі протести Українців-вояків проти знущання над ними, проти знущання над їх найсвятішим національним почуттям не було фізичної можливости відповісти. Тому я звернувся через офіціяльний орган Ґенерального Комітету „Вістн. Укр. В. Ґен. Ком." зі статтею „До слабих духом синів України".

В ній я, даючи відповідь на розпучливі численні запитання до Комітету: „що робити?!, між иншим писав:

„... І так, борючись невпинно, твердо, непорушно, команда судна, перемагаючи одну хвилю за другою, одбиваючи один напад за другим, прямувала туди, вперед, до світу!...

„Море безупинно ревіло, гуло, клекотало і, то наче насміхаючись над відважною жменькою людей, що вийшли сміло на борню з ним, то з страшенним реготом свого безсилля й злости, з новою силою кидалось на судно. В бурхливости його чулися: то пекельний сміх сатани, то погрозливий грім могутнього веления, то покірливий, ласкавий заклик покинути боротьбу.

„Ті, хто знав, що там біля маяка врятовання, хто чув благання тисячі людей судна врятувати їх, йому жінки й діти довірили своє життя, — не звертали уваги на море, бо знали, що кинути боротьбу — загубити тих, що довірилися їм і згубити себе...

„Так і ви, дорогі товариші, славні сини дорогої України, не звертайте уваги ні на погрози, ні на глузування, ні на уговори ворогів України.

„Не вірте ніколи тим, котрі кажуть, що боротьбу за волю України треба покинути, або почекати трохи. Треба памятати, що немає часу чекати, бо чим далі, вітер дме все дужче; море розбурхується все більше й коли тепер випустимо з рук стерно, або попустимо снасти, то тоді невідомо що станеться з судном: чи воно дійде до того маяка, котрий виведе його на широке, просторе своє вільне життя. Не треба звертати уваги на погрози або глузування ворогів, бо це є ознака їх же безсилля. З вас сміються, над вами глузують, вам загрожують, вас проклинають, але прислухайтесь вам же, та ще й ваші вороги завидують. Завидують, бо у них немає такої щирої любови до свого рідного краю й рідного, обшарпаного, пригніченого люду, як у вас. Ненавидять і проклинають вас за те, а хіба ви винні, що у них немає такої щирої любови до їх краю і їх народу? Не забувайте, товариші, що немає більшої любови, як любов до свого обкраденого краю й пригніченого, темного народу.

„Знаючи все це, дорогі товариші, йдіть міцною й непохитною лавою за волю України, за волю усього пригніченого люду!

„Ніхто не може звернути Українців з шляху боротьби за закріплення волі свого пригніченого трудящого люду, та за утворення демократичного ладу!

„Слухайте ті, хто хоч на одну хвилину спинився на роздоріжжу!

„Чуєте, як стогне Україна!? То ваші брати, сестри, батьки, матері й малі діти благають вас: „не лишіть нас рабами, голодних, голих у холодній, безверхій хаті. Здобудьте нам волю й землю!"

„Чуєте, славні сини України!?

„Цей голос усього люду України ви, її сини, повинні чути!

„Хто одвернеться в цей час від своєї окраденої, заплаканої матері, хто не обітре їй слід і дасть замісць хліба камінь своїм дітям — проклятя тому й ганьба!

„Памятайте-ж це, дорогі товариші, й твердо, непохитно, сталою стіною, не зважаючи нінащо, йдіть вперед у боротьбі за право своїх пригнічених мас, у боротьбі за волю й землю! — В. Кедровський".

Дальше буде)

*) К. М. Оберучев: „В дні Революції".

Скептик: Чим хоче бути ваш син?
— Диплиоматом.
— Шкода, він жеж не дурний хлопець!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ЕЛИЗАБЕТПОРТ, Н. ДЖ.

Заходи Українців коло будови Українського Народного Дому.

Елизабетські Українці горді зі свого Народного Дому, бо хто має такий гарний Народний Дім у цілім Ню Джерзі стейті? Мають там прегарну сцену, прегарну галю, гарні куліси. Чужинці не можуть надивуватися, що Українців так мало в Елизабеті, а таке велике діло роблять. Український загал тішиться, що він не ходить по винайсах з вічами, балями, представленнями, весіллями й вечерками по литовських, польських і мадярських галдх. Головна річ, що в ньому міститься школа з понад 250 учениками й ученицями.

Тішаться Українці зі свого Народного Дому й ним перед чужинцями величаються, а все таки, коли прийде поперти його працею й жертвами, то ся праця не відповідає їх гордости. Українців рахують тут понад тисячу фамілій, але по жертвах сього не видно. Коли прийдеться купувати бонди на Народний Дім, то одні казали, що вони не вірять в Народний Дім, тільки в церкву, бо в Народнім Дому не сповідаються, не хрестяться, ані не ховаються. Другі кажуть, що купилиби бонда, тільки бояться, щоби не збанкротував. Треті знов кажуть: „Най ті дають, котрі там зчаста забавляються й з Народного Дому користають!"

Наш комітет вертає змучений, здає справоздання й пояснює, що наш нарід не дозрів ще до того, щоби сам собою управляв. Був 540 літ в неволі, в московській, німецькій, польській і ще не знає обстати за своїми правами. Народ він сильний, великий, сорок-міліоновий, а так мало просвічений. Дехто говорить уже, що час приступити до держав. ного управління, а тут йому страшно управляти одною народною інституцією. Він хотівби мати всьо, але так щоби його нічого не коштувало. Поваги хотівби мати між народами, тільки щоби тоту повагу йому хтось другий здобув. За бонда йому спімнути, то щось страшне. Комітет просить народ, а народ боїться.

Маємо тут на чужині свої інституції: школи, церкви, Союза, а все те для нас таке миле, таке дороге, якби своє власне, державне управління. Тепер тільки згоди й горячійшого почуття до нових українських інституцій, а ті інституції повстануть на ноги: Не повинно бути ні одного Українця, котрий відмовивсяби від Українського Народного Дому. Доложім усих сил, підопрім діло Українського Народного Дому, най не буде ні одного, котрий не купивби бонда Українського Народного Дому, а тоді ніхто не буде зі стидом споминати що нас тут в Елизабеті дуже богато, ціла тисяча фамілій, а ми заледво маємо 150 бондовців. Як ми остинемо по заді других народів, то в тім винне наше власне недбальство. Мусимо зрозуміти, що за дармо не можемо нічого мати. Все мусимо здобувати своїми десятьма пальцями і добрим, думаючим розумом. Не треба слухати тих кириннників, котрі не сприяють добру Українському Народному Дому, тільки ходять і бунтують людий, що Народний Дім упаде, що Народний Дім має малі доходи, з котрих не може утримагися, і таке инче. Народний Дім дуже гарно розвивається, тільки треба мати добре довіря і купити бонда, не жалувати гроша. Треба за тим агітувати, щоби кождий, без ріжниці переконання, купив бонда. Нам треба мати довіря до себе. Коли кожда родина купить одного 50-долярового бонда, то зложимо в бондовий спосіб $50.000. Тоді заплатимо готівкою свій прегарний Народний Дім і ще нам лишиться в резерві кілька тисяч і не будемо платити таких великих податків. Тим ми, Українці міста Елизабету, здобудемо собі найбільшу славу в цілих Злучених Державах межи Українцями й другими народами.

М. Костів,
Елизабетпорт, Н. Дж.

НА СТРАЙКУЮЧИХ МАЙНЕРІВ.

АВОКА, ПА.

На звичайнім мітінгу 326. відділу У. Н. Союза в Авока, Па., який відбувся 13. мая с. р., ухвалено допомогу на страйкуючих майнерів коло Пітсбурга в сумі $20.00, які переслано через Обєднаннє

ПОСТАТІ УКРАЇНИ.

I.

Я бився за волю,
За долю Вкраїни —
Я босий і голий
Лишився на нині.

Я матір стареньку
Покинув у хаті,
Україну-неньку
Пішов визволяти.

Плакала та ненька
Коли виряжала,
Вже більше старенька
Мене не видала.

Та сльози горячі
Мене не спинили,
Я ніс Україні
Юнацькії сили.

А потім дві доби
Лежав я у полі,
Аж тріскали зуби
З шаленого болю.

Тепер я каліка
Без ніг і без волі,
Та радий, що бився
За Вкраїни долю.

II.

Ми не одні! Вкраїна з нами!
Ми все нагадувати будем,
Що воля вже не за горами,
А суд усіх не пересудить.

Безногі, безрукі й сухітні,
Але в душі ще сила є,
Не зітре й каторга столітня,
І море крови не залле.

До волі шляху й час гряде,
Коли народ від Сяну по Кавказ,
У хаті власній знов буде
Давати і раду і наказ.

Василь Бобрів.

На місті плаче маленький хлопчик. Надходить прохожий і питається:

— Чого ти плачеш, хлопчику?

— Бо тут утопився мій дідусь!

Прохожий не допитується далі нічого, скаче у воду, занурюється у воду. Після доброї хвилі виринає тай каже:

— Жаль мені, сину, але я ніяк не міг там у воді надибати твого дідуся.

— Та то вже тому шість літ, як дідусь утопився! — каже тепер хлопець.

НЕВЕСЕЛЕ.

(З приводу поезий круківських газет).

Від чого нині фейлетон почати?
Хиба про весну вам сказати слово,
Так, як всі наші лірики співають:
„Ох, ох! Тьох-тьох! Весна іде!" й готово.

Співавби я, — та скажу вам реально:
Не дуже то пахущі перші цвіти,
Що їх у нас посіяли в цю весну
Всі політичні наші езуїти.

Ось підлість тут вилазить вам зпід снігу,
А там нікчемність вийшла зпід руїни,
Дивіть, рабство вийшло на чиймсь гробі,
Там чорна зрада кільчиться у тіни!

І годі вже! А як ті квіти „пахнуть", —
Хай затикає ніс, хто їх почує!
Та гей! Сюди! Хай сам той признається,
Хто ясну весну так нам профанує!

А ви, усі робітники народні,
Беріть у руки заступи й лопати!
Ми мусимо те хабазя трійливе
Зірвати вмить, спалити й закопати!

Гей з нами всі, у кого серце в груди!
Як той буян смердючий закопаєм, —
Зійде народу щастя цвіт правдивий —
І край наш рідний стане всім нам раєм!

Терешко.

ЗБУДУЙМО ДІМ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ

ДІМ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ У ЛЬВОВІ, ПОБУДОВАНИЙ ЖЕРТВАМИ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ, БУДЕ ЖИВИМ ВИРАЗНИКОМ НАШОГО ПРИВЯЗАННЯ ДО РІДНОЇ ЗЕМЛІ, НАШОЇ ЖЕРТВЕННОСТИ І НАШОЇ ЖИВОЇ УЧАСТИ У ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАННЯХ НАШИХ БРАТІВ В КРАЮ. ЦЕ БУДЕ ВІКОВА ПАМЯТКА. ЦЕ БУДЕ БУДІВЛЯ, В ЯКІЙ НЕ ПОВИННО БРАКУВАТИ ЦЕГОЛКИ ВІД НІ ОДНОГО УКРАЇНЦЯ В АМЕРИЦІ. ПАМЯТАЙМО ЗА ТЕ В МІСЯЦЮ ЧЕРВНІ — МІСЯЦЮ УКРАЇНСЬКОГО ІНВАЛІДА.

ВСІ ЖЕРТВИ НАЛЕЖИТЬ СЛАТИ ДО КРАЮ ЧЕРЕЗ

Obyednanye, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

П. Кавальчик.

ГЕРОЯМ НА МОГИЛУ

I.

Радісно й мило в широкому полю. Тепла погода чарує життя і плоди богаті кругом дозріваєть.

Сонце над ними горяче гуляє, пече так горяче, що в полю аж пріють невтомні робітники.

І життя аж кипить; аж чуєш, як всьо кругом тебе росте, дозріває.

Плодюча землиця винагородила труди мозольні нещасного люду і радістю серця нa жнива богаті ущерть наповняє!...

Краса й богацтво — де оком лиш глянеш!

Дорогаж це й люба, свята й богата ця наша землиця!

Скільки-ж то крови на ній потекло вже!

Тож і не диво, що вона така родюча!

Найчервоніша бо кровця її зросила;

Життя найбогатше її зміцнило;

І найкращі кости її згноїли!

Врожайна землиця від крови Героїв!

II.

Колишуться лани широким морем..

Филі легонькі так котяться полем.

Женуть все безвпинно вперед і вперед..

А помежи ланами вам простаестеження протіралися стежка й губиться в морі безмежних нив жита...

Стежиною цею йде гарна мати і доню єдину веде між ланами; а вона, ангелятко, стриба, уганяє, то стає й кляке над гарною квіткою, і рве й цілує її тішиться нею — то знову нестримно жене-уганяє, а мати щаслива лиш в серцю радіє...

Та вмить одну скору дівчатко пристало — і зір свій пильненький у житі втопило.

У золоті жита, там квіти червоні мов кровця чистенька; так густо зацвили і, колишучись в филі, мов кличуть до себе — та жита високі, а квітки, глибоко, і годі дитині у глиб там залізти.

Надходить і неня. Серцем, душею відчула бажання своєї дитини: щоб квітів червоних нарвати дитині.

І мати кохана пригортає дитину до свого серденька і з болем тихеньким у голосі так каже дитині: „Це маки, дитинко; не можна їх рвати. На полях цих широких вмирали, конали і кров проливали Герої славетні, щоб край боронили, за волю боролись!...

І де упав Стрілець один, там крови нам росте тепер. Росте на це, щоби сини, як доросту, все мали пригадку, живу: великих славних днів — і помсти гнів!

„Так може й татунь наш, що боровсь за Україну, згубив ту краплю крови, і, щоб не ранить Його серденька, не буду рвать я маків цих"...

III.

Вже сила літ минуло. Та ниви все однакові; таксамо хвилюються з вітрами і мак червоний, мов кров на білому тілі, здалека червоніє.

Стежиною вузенькою йде молоде дівчатко, та не дитина, а дівчина вже, і не з ненею, а з хлопцем своїм любим та коханим.

Вже не боїться маку рвати. Іде в глиб филястих нив, рве мак; плете з него вінок і чоло високе, горде коханого хлопця вбирає-украшує.

„Якийже гарний цей вінок! Ці цвіти, мій коханий, це цвіти крови з серця наших Героїв, що згинули за Нарід свій!...

„І ти, на святому місці присягни мені, мій милий, на нашу любов, що як борні настане слушний час, ти підеш у бій святий і як герой народу, а мій коханий, будеш боротися за волю, за нашу Вкраїну... Хай любов моя скріпиться ще гордістю, що коханий мій є добрим сином свого народу!"

Тут, серед поля, під шум филястих нив, може загробного голосу Героїв, злучилися великою і святою присягою два люблячі серця дітей геройського народу.

Елизабет, 30. травня 1928.

Нинішні діти.

Родина вийшла на прохід за місто: батько везе дитинку на візочку, мати веде чотирилітнього синка за руку. Дорогою почавало авто і гетьперегнало їх.

— Синок: Тату, пусти, най і здогоню авто!

Микола Голубець.

ВЕСНА НАРОДІВ У ЛЬВОВІ.

(1848—1928).

Повідомивши загал про оснування **„Ради народної руської"**, яка, в порозумінні з народом, має його заступати, над його потребами „промишляти" й над його свободами „чувати", дає вступна стаття першого числа першого українського часопису в Галичині короткий виклад про те, чим народ наш колись був, у якому стані досі оставав і яким при наданій тепер конституції бути може й повинен".

„Ми, галицькі Українці — читаємо там — належимо до великого українського народу, що одною говорить мовою і 15 міліонів виносить, з чого півтретя міліона галицьку землю замешкує. Той народ був колись самостійний, рівнявся у славі наймогутнішим народам Европи, мав свою літературу, мову, свої власні закони, своїх власних князів, одним словом, був у доброму стані (битю), заможним і сильним. В наслідок неприхильних умов і ріжних політичних нещасть поволі той великий народ розпався, стратив свою самостійність, своїх князів і прийшов під чужу владу...

„Такі нещастя склонили з часом наших вельмож відступити від української віри своїх батьків, а в парі з тим виректися української мови й покинути свій народ; але ця зміна обряду не могла перемінити народности й українська кров в їхніх жилах плисти не переставала.

„Кінець кінців дійшло до того, що „признавати себе Українцем стало соромом"...

„Але так, як після довгої зими наступає весна, так для українського народу блиснула ця весна у формі... конституції.

„Браття! Є це велике право, велике добродійство, є це сонце, що, як усім, так і нам, Українцям, засвітило й до нового нас життя пробудило".

І кинувши оком на пробудження до нового життя всіх близчих і дальших народів, серед яких Поляки кинулися одними з перших „промишляти о добрі і свободах своїх", звертається автор передовиці до Українців з закликом:

„Браття! Сини так великої, української сім'ї, чи малиб ми одні тільки на всьому світі остатися в тому нещасному полусні?

„Ні! Пробудився вже наш український лев і гарне нам ворожить майбутнє! Вставайте, браття, з вікового сну, бо вже пора! Вставайте!"

Тут автор наче сам злякався боевого гомону свого заклику й зараз таки поспішає злагіднити його різкість:

„Але не до суперечки й незгоди! Поступаймо з другими народами в любві і згоді".

Вслід за тим слідує програма політичної праці, яка обнята трома головними точками; в перщій ставить збереження прадідної віри й зрівнання українського духовенства з духовенством инших обрядів, у другій піднімає справи культури й всенародньої освіти, а в третій засвоює завдання „Ради" в напрямі бережения й поширювання політичних прав, очевидно в рямах австрійської конституції.

„Про все те вас, браття Українці, повідомляємо й упоминаємо, щоби ви так як досі зберегали непохитну вірність нашому найяснішому конституційному цісареві й королеві Фердинандові. І в тому сильному переконанні, що під могучим заступництвом Австрії наші права й наша народність можуть укріпитися й розвинути свої сили".

Закликом до згідливого співжиття з сусідами-Поляками й до довіря своїм провідникам кінчається перша енунціяція Руської Ради народньої з дня 10-го травня 1848 р. Підписані: Григорій Яхимович як голова, Михайло Куземський та Іван Борісьекевич як заступники та Михайло Малиновський і Теодор Литвинович як члени.

ПРОТОКОЛ

РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ У. Н. СОЮЗА, яке відбулося на днях від 15-го до 18-го лютого 1928 р. в домі У. Н. Союза, 83 Гренд ул., Джерзи Ситі, Н. Дж.

(25)

Більший клопіт з тими малими відділами, що то вони ніби малі, але великі. Буває часто, що в наших рекордах ми маємо малий відділ, а коли заглянути до него, то знайдемо його богато більшим, бо є там члени інших відділів, або й інших організацій, а також таких собі „гонорових". Такі відділи повстають в той спосіб, що з самого початку не організуються після статута, а саме після § 247. Мовляв, приймемо тим часом до Товариства, а відтак лекше буде перетягнути і до Союза. З того опісля виходять ріжні абсурди, які в організації не повинни мати місця, як приміром нелегальність урядовання і ухвал, брак організаційної карности і солідарности, брак довіря, заміщання і непорядок. Гоноровими звичайно звуть таких, що не платять до гол. каси Союза так, гейби бути членом У. Н. Союза було „не гонорово". Такі члени звичайно нічого не платять, а тільки для почести є членами. Нічого або менче платять, але за то найбільше говорять і на регулярних членів мають вплив. Такі то люде, не будучи нічим звязані з організацією, своєю присутністю у відділі вносять почуття, що Союз а Товариство-Відділ є два осібні тіла до тої міри, що Товариство, маюче таких членів, бачить потребу мати осібний свій чартер. І в тім власне відношенню міститься мильне зрозуміннє, що Союз, то той гол. уряд в Джерзи Ситі, а відділи, то ті самостійні Товариства з мішаниною ріжних членів. Такі обставини складаються з того, що дуже мало організуються відділи з рамени і в інтересі організації, а натомісць користається зі зголошень приступлення готових Товариств, зорганізованих для своїх індивідуальних цілий, які членські привілеї в Союзі уважають тільки як більшу принаду для кандидатів до своїх Товариств. Такі відділи з мішаниною ріжних членів не то, що не мають повного довіря до організації і як на таких організація в повні полягати не може, але в таких відділах всегда є терте і страх, що Союзовці можуть взяти верх і проти сего забезпечуються осібними чартерами та у всякий інший спосіб виказують своє невмісне відношеннє до організації. Коли таке товариство функціонує самостійно, а коли як підчинений відділ організації, се вже залежить від переважаючих поглядів членів, зглядно урядників, в виду чого доходить до таких абсурдів, що коли ходить о ставленне домагань гол. урядови, то такий відділ чується в повнім до того праві, але коли ходить о послух статутам або розпорядженням головного уряду, то тоді покликується на самостійність, осібні чартери і власні статути і ухвали. Кождий, хто розуміє, на чім полягає суть організації, мусить признати, що такі обставини в організації не повинни мати місця, а коли істнують, то представляють не силу, але слабість організації. Всяка організація перед твореннем таких обставин застерігається відповідними параграфами статутів. І чим більше таких самостійних, зглядно вповні незалежних, відділів в організації, тим слабшою є організація. У нас таких відділів немав богато, але є їх досить, щоби здорову організаційну атмосферу занечищувати і відповідному відношенню членів до своєї організації перешкаджати. Се є факт, якого не можна легковажити, бо тертя таких відділів з управою організації доходять і до конвенцій. Були вже случаї, що представники таких відділів і на конвенції впливали в тому напрямі, щоби зміняти статути так, аби відділи як найменче були гол. управі підчинені, а організаційна управа щоби як найменше ними управляти могла. Зменчуваннє авторітету гол. управи в справах льокальних відділів отвирає дорогу до надужить відділових управ супроти членів організації, а се веде до процесів і вміщування державних властий у такі справи. Се відноситься переважно до справ маєткових відділу, а зглядно до права відділів побирати льокальні вкладки під претекстом давання запомог членам вразі слабости, над якими гол. управа не має жадної контролі, хоч се діється під чартером організації. Часті надужиття, а зглядно відмова відділів такі запомоги членам виплачувати, доводять до того, що члени, не могучи дістати сатисфакції від гол. управи, удаються до державних властий, себто через адвокатів до стейтових асекураційних департаментів. Стейтовий департамент, бачучи, що се справа з відділом легально істнуючої організації, звертається до гол. управи і знаходить, що гол. управа таких справ відділу не регулює і за побираннє місцевих вкладок і виплат запомог хорим членам не відвічає. Годі не додати, що безпорядки у відділах під тим оглядом не можуть бути властями державними толеровані і скорше чи пізнійше дійти мусить до того, що привілей відділів на запомогу хорим членам буде відобраний, або підчинений тіснійшій контроли і відвічальности гол. управи організації. Є вже докази, що, примірном, нюйорський стейтовий департамент тую справу слідить і потрібні аргументи збирає, за чим можна сподіватися видання й відповідного закону. На се треба бути приготованими.

В дискусії над сею справою, в якій всі присутні гол. урядники забирали голос, сконстатовано, що все, що було сказано в справі приниманя непожаданого елементу до організації, має свої причини також у тім, що говориться о нельогічнім відношенню відділів до організації. Що такі обставини істнують ще лишень в організаціях емігрантів славянського походження, а найбільше українських. Та що ми так, як всі другі організації, що такі обставини пережили, мусимо всіми силами з тактом і вирозуміннем зло поборювати і до поправи таких обставин на ліпші стреміти. Дальше ствержено, що так, як гол. управа має силу і обовязок на уклад обставин в організації впливати, так і згідно з статутами без огляду на трудности се робити мусить. В виду того так, як вказується на конечність тісного придержування статутів у приниманню кандидатів, так само відділам, в яких через мішанину ріжного рода членів витворилися обставини, які їх поставили поза рамки легального істновання, треба вказати дорогу і спосіб, які їх з такого положення вивести можуть. Треба видати директиву кому слід, щоби відділи організувалися і урядували не інакше, тільки так, як се статут приписує, а який не признає права впливів ані присутности жадним іншим членам, тільки союзовим. Відділи-Товариства, в яких через склад обставин знайшлися інші ще члени, як Союзові, для тих інших справ і членів можут мати інші збори і порядки, права і привілеї, діловодство і уряди. Однак справи організаційні відділів мусять вестися правосильними членами точно після статута і незалежно від осіб посторонних. Колиби гол. урядники могли частійше відвідувати бодай такі відділи, що до котрих є докази, що у них обставини так зложені, що ставлять їх у світлі нелегального істновання і могли особисто впливати на урегульованне таких обставин згідно з статутами організації, а в разі потреби і силою свого уряду конечний порядок заводити, то се безперечно бувби найпростійший і належний спосіб до заведення таких обставин в організації, які до правильного істновання і розвою організації потрібні.

І тут без участи самих членів богато вдіяти не можна. Для того і під тим зглядом треба освідомляти членів, що се не в інтересі гол. управи, але в інтересі членів всеї організації лежить позбутися несприяючих розвиткови організації обставин, а таким відділам, де члени Союзові почуваються безрадними, спішити з помічю передовсім.

(Дальше буде)

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

КЛІВЛЕНД, О. Тов. ім. Івана Франка, від. 334, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 10. червня, в гали У. Н. Дому, в 1-ій годині пополудни. Проситься усіх членів прибути на сі збори, бо будуть важні справи до полагодження. Довгуючі члени, коли не заплатять на сих зборах, будуть виключені. — В. Репужинський, гол.; Ст. Качоровський, касієр; Н. Задерецький, секр. фін.

ВУДБАЙН, Н. ДЖ. Бр. св. О. Николая, від. 378, повідомляє своїх членів, що мітинґ відбудеться дня 9-го червня, в суботу, в год. 4-ій попол., в домі секретаря. Всі члени мають явитися, бо є важні справи до полагодження. Буде справа збірки на Сиротинець У. Н. Союза. Не явившийся член буде караний після ухвали членів. — Олекса Варняк, предс.; Онуфрій Зільщак, кас.; Никола Кузан, секр.

ЛОРЕЙН, О. Бр. св. Андрія, від. 128, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітинґ відбудеться дня 10. червня, в гали церковній, зараз по Сл. Божій. Проситься всіх членів прибути на мітинґ, бо буде справозданнє секретаря і контр. комісії та другі важні справи. Не прибувший на мітинґ член підлягає карі 50 ц., а урядник 1 дол. — В. Карщень, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Уряд Бр. св. Василія Великого, від. 364, повідомляє всіх своїх членів, що піврічні збори відбудуться дня 10. червня, зараз по Сл. Божій, в гали церковній. Проситься всіх місцевих і позамісцевих членів прийти на сі збори, бо є важні справи до полагодження, як Пікнік, пятнайцятьлітний ювилей, котрий має відбутися 15. липня і ин. Рівнож проситься членів привести хоч по одному новому членови, котрих будеться приймати в члени Бр. і У. Н. Союза без оплати вступного. — Ів. Кухта, пр.; И. Бицьо, секр.; Ів. Бець, кас.

ШИКАГО, ІЛЛ. Бр. св. Петра і Павла, від. 220, повідомляє всіх членів, що піврічний мітинґ відбудеться в суботу, дня 9. червня, точно в 7.30, в гали під ч. 4950 So. Paulina St. Проситься всіх членів прибути на сей мітинґ, бо маємо дуже важні справи до полагодження. Довгуючих членів проситься вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі можуть бути суспендовані. — Д. Костик, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Бр. св. Василія, від. 168, повідомляє місцевих і позамісцевих членів, що піврічні збори відбудуться дня 8-го червня, в пятницю, в годині 7-ій веечер. Проситься членів явитись, бо буде справозданнє уряду і контр. комісії. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости. Будемо принимати членів і дітий членів до Бр. і У. Н. Союза без оплати вступного. Не явившийся член заплатить кару після ухвали. — Гр. Дячишин, предс.; Т. Іванило, кас.; Гр. Геба, секр.

СТ. ЛУІС, МО. Кіноче Тов. Любов, від. 373, повідомляє своїх членкинь, що піврічний мітинґ відбудеться дня 10. червня, в неділю, в годині 2.30 пополудни, в Укр. Нар. Домі, 1523 Гікори Ст. Буде справозданнє контр. комісії, тому обовязком є прибути на сі збори. Не явившася членкинь на мітинґ підлягає карі 1 дол., а урядничка 2 дол. — Анна Громоцька, предс.; Параня Шупляк, кас.; Анна Паращак, секр.

ЯНҐСТАВН, О. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 230, повідомляє усіх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітинґ відбудеться дня 10. червня, в неділю, точно в год. 2-ій пополудни в литовській гали на Френклин ул. На сей мітинґ кождий член має явитись, бо є важні справи до полагодження. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть виключені. Не явившийся члена заплатить кару після ухвали з річного мітинґу. Буде звіт контролі і піврічне справозданне. Будемо прprincipal принимати нових членів без оплати вступного до Бр. і У. Н. Союза. Тож проситься Українців користати з сеї нагоди і вписатись до так славної організації як У. Н. Союз. — Юрій Присташ, предс.; Йосиф Білик, секр.

ДІТРОЙТ, МИЦ. Уряд Тов. Зап. Січи, від. 75, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічні збори відбудуться 10. червня, в год. 1.30 попол., в гали під ч. 3464 Cicotte Ave. Обовязком є кождого члена бути присутним; після ухвали не присутний член підлягає карі 50 ц., а урядник 1 дол. На тих зборах контр. комісія здасть справозданне з діловодства уряду за пів року. Пригадується також тим членам, котрі мають в себе урядові ленти, щоби принесли на мітинґ. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости, в противнім разі будуть суспендовані. — Петро Даньчишин, кошовий, Антін Горбаль, скарбник, Мих. Присташ, секр.

КЛИВЛЕНД, О. Бр. св. О. Николая, від. 341, повідомляє своїх членів, що піврічний мітинґ відбудеться в неділю, дня 10. червня, в У. Н. Домі на 14 Вулиці, точно в год. 1.30. Всі члени обовязково мають зійтись, бо є важні справи до полагодження. Буде піврічне справозданне урядників і контрольорів. Справозданне з балю. Довгуючим членам пригадується, щоби вирівнали свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. Рівнож повідомляється, що Братство приймає нових членів без оплати вступного до Бр. і У. Н. Союза. — Петро Волянський, предс.; В. Ящишин, кас.; І. Крещіглова, секр.

ГЕРИ, ИНД. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 100, повідомляє своїх членів, що піврічні збори відбудуться в неділю, 10. червня, в год. 1.30 попол., в гали під ч. 1700 Адамс ул. і корнер 017-ої. Проситься всіх членів явитися на мітинґу, а довгуючих вирівнати свої вкладки. Є важні справи до полагодження. Не явившийся член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — Ст. Стечик, предс.; Мих. Паламар, секр.

ДІТРОЙТ, МИШ. Тов. ім. Ів. Франка, від. 146, повідомляє, що надзвичайні збори відбудуться в неділю, 10. червня, в год. 12-ій в полудне, в Укр. Нар. Школі в Норт Дітройт. Просимо всіх членів явитися на збори, бо маємо важні справи. Також проситься членів троха потрудитись і притягнути своїх знакомих на збори, щоб могли вписатись в члени до У. Н. Союза. Рівнож нагадується членів, щоби старались зложити свою належитість на Сиротинець-Захист У. Н. С. — Ц. Андрушків, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. Сокіл, від. 336, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться дня 10. червня, в годині 1-ій пополудни, в У. Н. Домі. Проситься всіх членів явитися на згадані збори. — Павло Коваль, секр.

ГЕМТРЕМК, МИШ. Тов. ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94, повідомляє, що піврічні збори відбудуться в неділю, дня 10. червня, в год. 2-ій, в Укр. Хаті, 2240 Гренлайт ул. Проситься місцевих і позамісцевих членів прибути на означений час, бо є важні справи до полагодження. Контрольна комісія здасть свій звіт з діяльности урядників. Довгуючих членів проситься вирівнати свої залеглости, бо декотрі члени вже по 3 і 4 місяці довжні. Трафляються і такі члени, що опісля довгу не хочуть звернуть товариству, як се зробив оден член нашого відділу, котрий довжний поверх $50, перестав платити і нарікає на урядників і на членів, що не добре з ним поступили, що жені не виплатили за 4 тижні слабости. А вперед просив, щоби платити за него. Проситься тих членів, що ще не дали жертви на Сиротинець, щоби зложили сего місяця. — Іван Фачковський, предс.; Лев Білинн, рек. секр.

КИТАЙСЬКА ЖІНКА.

Цвіт лотосу є в Китаю символом краси й чару. Одначе поняття жіночої краси у Китайця рішучо ріжниться від нашого. Тому теж уже від наймолодших літ шнурується тіло горсетами, котрі внеможливлюють нормальний розвиток горішньої части тулова і клубів. Такі тортури паралізують обіг крови і свобідний віддих і перемінюють жінку у струнку, ніжну істоту. Вона ледви рушається. Цей недостаточний розвиток тіла збільшує невільничу несміливість Китайки. Почавши від уродження, коли то вже дитині бандажують ноги, Китайка звичайно є вже безвартісною рабинею. В дитячих літах є власністю батька, потім чоловіка, котрому висватує її батько або брат, а на старість є власністю найстаршого сина.

Хоч закон із 1911. року забороняє обезображувати (деформувати) ноги дітей, більше матерей робить ще й нині. Мало можна найти в Китаю жінок, що мали би ноги (стопи) більші, як 2—3 літні діти. Робітниці підчас жнив рижу, або іншої праці на полі, не можуть устояти на таких окалічілих ногах, падуть із болю й працюють рачки.

Китайка ніколи не може вийти замуж з вибору свого серця. Кожде виявлення любови строго заборнене. Подруже з любови є зовсім нове явище серед інтелігенції і студентів. Звичайно віддають доньки за мужчин, які вже їх собі замовили, коли ще дівчата були маленькими дітьми. Коли жінка до трьох літ не матиме сина, чоловік звертає її батькові або просто виганяє її на вулицю. Китайка, що працює як робітниця в прядільні, ткальні або іншім варстаті, мусить свій заробіток віддавати батькові або чоловікові. По великих містах є товариства жінок робітниць, які мусять зложити присягу, що ніколи не вийдуть замуж, щоби не зазнати подружого горя.

Фабрики і доми розпусти купують дівчат на час „сезону". Коли „товар" не подобається, купець його звертає або викидає за двері. Посередник дістає відшкодування, умовлене в контракті — так як на біржі. „Фахові" школи викуповують від убогих Китайців дочки, вчать їх музики й танцю, потім за великі гроші доставляють їх до домів розпусти й „аматорам". Президентові Тсао-Кун за один рік подаровано шістьдесять таких дівчат. Коли хто хоче найкраще виявити приязнь, то потребує обмінятися жінками. Коли призначена до виміни жінка в означенім дні народить сина, то жінка лишається у чоловіка, бо народини потомка запевнили їй хліб і хату аж до смерти. Хто в першоряднім китайськім кабареті зажадає спису страв, дістане елеґантний катальоґ із цінником у китайській і анґлійській мові — але там вичислені по назвищам і прикметам не вина і не страви, лише жінки. Купном і продажю дівчат найбільше займаються старі баби.

Дві жінки мають велике значіння для історії Китаю за останні два десятиліття. Одна — то цісарева Тсі. Вона своєю жорстокістю і гулящим життям викликала таку ненависть, що наслідком були заворушення. Величезну зимову палата, кілька миль від Пекіну, цісарева ця веліла побудувати за державні гроші, призначені на будову китайської фльоти. На озері перед палатою стоїть корабель із мармуру, як символ непобудованої фльоти і на памятку розтрачених грошей. Цісарева ця своїми люксусовими палатами наче останній памятник побудувала китайській династії, бо за тої цісаревої вперше покарано смертю одну жінку. То була скромна вчителька. Звалася Тсін-Дін (Обильність осени). Вона як дочка високого урядовця прилучилася до революційного руху й домагалася рівноуправнення для всіх людей. Її промови і поезії з незвичайною відвагою взивали невільничі сестри до боротьби з династією і традицією, гострили топір для пробудження Китаю. Її голова впала під ударом топора, але ідея свободи і волі не вмерла. Маси студенток, лікарок і учительок боряться від часу екзекуції Тсін-Дін у 1907. році за право людини.

Тсун-Ят-Сен приняв ідеї учительки Тсін-Дін до партійної праграми Куо-Мін-Дану. В самім Кантоні належить до тої партії 500 зорганізованих робітниць. Це не мале число, коли зважити, що жіночий рух в Китаю новий, молодий. Нині провідницями жіночого руху є дві ткацькі робітниці: Лін-Чанг-Лянг і Мен-Чі-Чунг. Вони помагають Китаєві визволятись із кайдан власних і чужих.

ПОДЯКА

Тою дорогою складаю сердечну подяку У. Н. Союзови за виплаченне мені посмертного по моїй жінці Юлії в сумі $1000.00. Дякую також членам та урядникам 34. від. У. Н. С., до якого покійна належала, за віддання їй послідної пошани.

Т. Козопас, Лорейн, О.

I. візник: Що, ти вже продав єдного коня? Таж ти їздив парою коней?!

II. візник: Ще не цілком продав.

I. візник: Як то?

II. візник: Жінка продає з нього одну половину як серпину, другу половину як мясо дикого кабана!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ